

Nog tot 1974 had een deel van Breda kraanwater uit de watertoren

“WIJ HEBBEN KOFFIE EN THEE BIJ DE HAND; WIJ HEBBEN DE SCHOONSTE TOREN VAN HET LAND”

“Wij hebben water van Dorst”, heette het. Door de tijd heen vergeten we veel. Nog tot 1974 had een deel van de stad kraanwater uit de watertorens aan de Wilhelminasingel en in de Belcrum.

Door Rinie Maas

We werpen een blik op de oudste watertoren van de stad; de watertoren aan de Buitenoostsingel. In 1894 is hij gebouwd door architect Schotel die daarmee op deze wijze schoon water de stad inbracht; daarvóór pompen in de binnenstad, Princenhage en Ginneken. In de middeleeuwen was water uit de stadsgracht de oorzaak van vele ziekten. Bier verving water. De rijken lieten water komen per boot.

Revolutionair

De watertoren op Bredase grond was net zo revolutionair als in dezelfde tijd riolering eronder. “Wij hebben koffie en thee bij de hand; wij hebben de schoonste watertoren van het land”, zongen de Bredanaars toen architect Scholte uit Rotterdam zijn werk klaar had. Door bouwstijl, de lengte, de galmgaten als in een vestingtoren, de ringen als bij een boom, het bovenstuk als een kroon op de toren, het kleurige metselwerk, spekbanden en versieringen was de watertoren, zichtbaar door de struiken van het Wilhelminapark, niet alleen de grootste (42m) maar ook de mooiste van het land.

Wonder

Het wonder dat de watertoren zuiver water heeft gegeven vanaf de 19^e eeuw uit een betonnen waterreservoir van 500 kubieke meter, opgepompt door een stoommachine en daarna elektrisch, tot in 1974 lijkt een beetje uit ons aller bewustzijn te zijn verdwenen. “We hebben water uit Dorst”, is jaren vijftig/zestig een prettig misverstand om te horen. Het was ook weer de waarheid. Want het water waarmee de enorme bak werd gevuld werd door het EWB betrokken uit Dorst. Waarom daar? Met de welpen waren we op weekeinde in de Seterse bossen. We moesten met ‘het grijze nest’ een put graven. In korte tijd zaten we op diep uit de grond komend zuiver water. “Zonder Dorst zouden we thuis veel dorst emme”, meende Louis Wijnands. Hij zag in dat ons water daar vandaan kwam.

Stoommachine

Maar hoe kan het water van de watertoren in onze huizen komen? Wel, water kan over grote afstand naar een bepaalde plek vervoerd worden, als er, hoe gering ook, hoogteverschil is. Dit gebeurt dankzij de zwaartekracht. De Romeinse aquaducten vervoerden water over tientallen kilometers, met vaak maar een verval van minder dan een meter per kilometer. Maar dan is er nog geen waterdruk die nodig is om het water naar de kraan te sturen. Daarvoor zijn ooit watertorens ontwikkeld. Een watertoren is in principe niet meer dan een bak water op poten. Met een buis waar het water door kan. Bovenin zit het reservoir, met een wisselende hoeveelheid water: van een half miljoen tot soms tien miljoen liter. Dat reservoir steunt op een draagconstructie, soms een heel gebouw met trappen en verdiepingen, soms alleen met smalle poten. Er loopt een pijp naar het reservoir. Met behulp van de stoommachine of een elektrisch geregelde pompinstallatie wordt het drinkwater omhoog gepompt. Van daaruit wordt het weer getransporteerd naar de waterleidingen. De hoogte van de watertoren aan de Wilhelminasingel (42 m) zorgt voor waterdruk.

Kantoor

Als de watertoren aan de Wilhelminasingel in 1974 buiten werking wordt gesteld, beschouwt J. Messbauer (van verzekeringsmaatschappij Midglas B.V.) het een eer zich over het gebouw te

ontfermen. De aankoopprijs is met de kennis van nu niet hoog: f.51.000 d.w.z. E 23.000. Maar wat doe je met zo'n toren? Na Messbauer heeft 'de groene groep' uit Rotterdam zich in 2003 in het gebouw gevestigd. Ze hebben hiermee, vinden ze, het mooiste kantoorgebouw van West-Europa in handen en zo niet van Europa dan toch, gezien de glazen kisten langs de snelwegen, van Nederland.

Weide

Over de plek van de watertoren valt anekdotisch nog wel het een en ander te zeggen. Deze heeft deel uitgemaakt van het 'halve maantje' toen Breda nog een vestingstad was. Tot aan de Lovensdijkstraat strekte zich dit halve Maantje uit. Er werd geschaatst en gevoetbald. In de 19^e eeuw was deze plek 'buitengebied'. De boerenvrouwen met hun korven voor de eiermarkt op de Grote Markt hadden een lange weg te gaan. Kwam nu de watertoren in zicht dan werd een zucht van verlichting geslaakt. Waar nu het park ligt strekte zich een grote vlakte uit met struiken, bosschages en trilgras. Vanuit haar woonhuis aan de Wilhelminastraat kon Juffrouw Houwing, de eerste directrice van het Bisschoppelijk Stedelijk Museum zien, hoe de vrouwen neerzegen, om hun behoefte te doen onder een waaier van rokken, schorten en overschorten. Zo'n weide noemen ze op Beek "de piesakker". Gewaterd bij de watertoren is er ook maar we hebben het niet gedronken.

Foto archief Rinie Maas

De Watertoren